

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Юр і ъ
ДАНИЛЕЦЬ

ПРАВΟΣЛАВНИ
МОНАСТИРИ
ХУСТСЬКОГО РАЙОНУ

Ужгород
Видавництво
«Гражда»
2004
РОЗДІЛ
ІІ

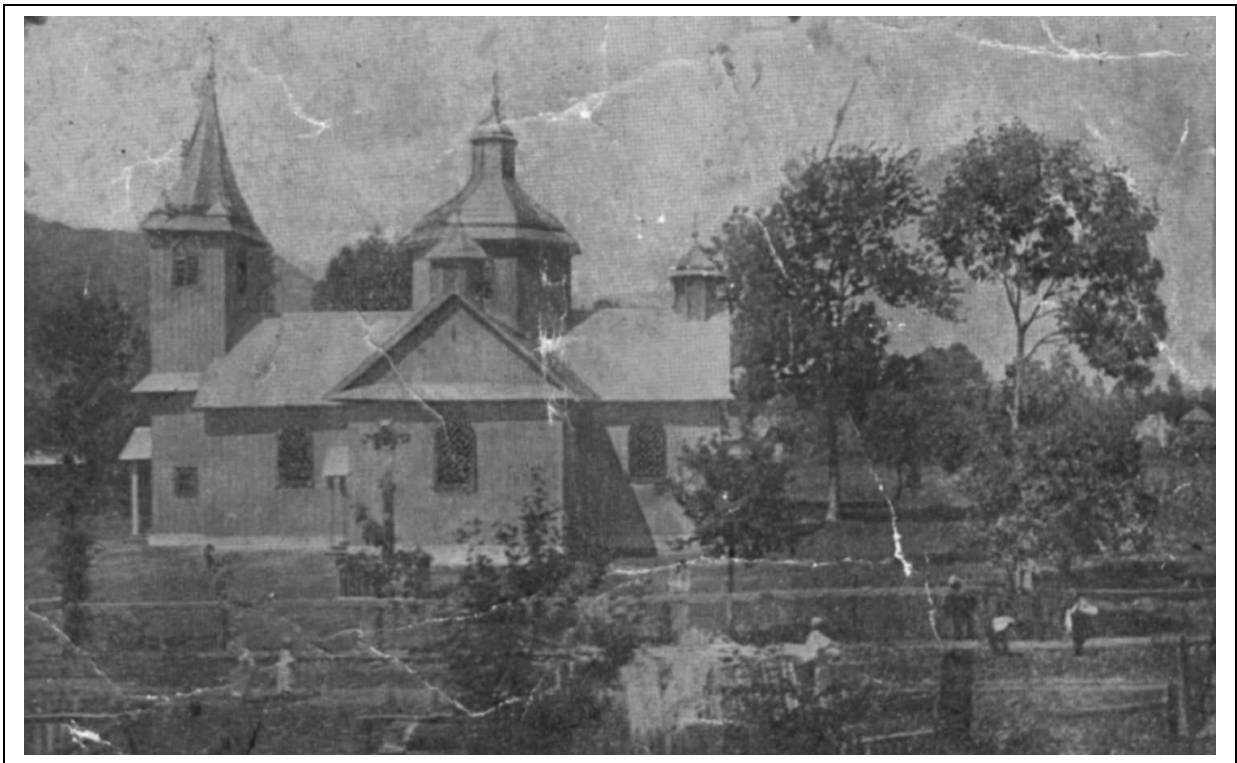
XX СТОЛІТТЯ

МИКОЛАЇВСЬКИЙ
ЧОЛОВІЧИЙ МОНАСТИР
В с. ІЗА-КАРПУТЛАШ

СВЯТО-

Після
першої світової війни
ієромонахи Алексій, Амфілохій та
Матфей, які були освячені в Яблочинсь-

кому монастирі Росії вирішили збудувати чоловічий монастир в Ізі на взірець православних храмів Росії.¹ Першими ченцями майбутнього монастиря були Г. Кундря, В. Прокоп, М. Симулик, Ю. Вакаров, І. Іваняс, Д. Бонь, Ю. Слава, Д. Барна.² Очолив братію о. Алексій (Кабалюк).³ Вони взялися за будівництво монастиря. Тимчасово жили в церковному будинку, який згодом було передано православній громаді.

*Св.-Миколаївський чоловічий монастир при сільському храмі
в с. Іза, 1921 р. (листівка)*

18 серпня 1921 року в Ізу прибув з Югославії єпископ Досифей. Він зібрав збори православного духовенства. У них взяли участь о. Алексій (Кабалюк), о. Амфілохій (Кемінь), о. Матфей (Вакаров), о. Досифей (Попович), о. Боголіп (Церковник), ієродиякон Пантелеймон (Кундря), монахи Єфрем (Іваняс), Євфимій (Прокоп). Було обговорено питання будівництва нового житлового корпусу, а також обрали настоятелем монастиря о. Алексія (Кабалюка).⁴

Утверджуючи сербську юрисдикцію на Закарпатті, єпископ Досифей возвів у сан архімандрита о. Алексія.⁵

У 1925 році в Ізі було збудовано тимчасовий дерев'яний храм в ім'я Святителя Миколая. Більша частина ченців проживала при сільському храмі і їх намісником був о. Амфілохій, а о. Алексій проживав у місті Хуст при храмі Благовіщення

Пресвятої Богородиці. Ченці займалися ремеслами: шили взуття, одяг, церковні ризи. Ієромонахи ходили в сусідні села для проведення священних служб.⁶

5 лютого 1925 року відбулося монастирське зібрання, на якому було обрано монастирське правління. Головою правління став о. Алексій, членами – о. Амфілохій, о. Матфей, о. Дмитрій, о. Варлаам. З 27 червня по 2 липня 1926 року в Белграді відбулося засідання Синоду Сербської Православної церкви. Синод затвердив єпископом для Закарпаття Досифея, о. Матфея його помічником.

15 травня 1925 року було скликано збори монастирської братії, яка становила на той час 12 чоловік, декотрі з яких жили в приходах. Цього ж року о. Алексія було обрано головою Духовної Консисторії Автономної Карпаторуської православної церкви, що була в Хусті.⁷ Він замість себе запропонував обрати іншого настоятеля. Таємним голосуванням було обрано о. Амфілохія, але той відмовився від цієї посади, зіславшись на те, що є настоятелем парафіяльної церкви в Ізі і керівником будівництва жіночого монастиря в Липчі. Настоятелем обрали о. Матфея.

Братія Св.-Миколаївського чоловічого монастиря разом з духовенством єпархії. 1926 р.

11 листопада 1926 року в Ізі було проведено нараду православних общин Закарпаття, тут було представлено 70 общин і 20 священників. Перед присутніми виступили з промовами о. Алексій (Кабалюк) та Алексій Геровський.⁸ Вирішили будувати монастир з домовою церквою за селом, але постало питання де саме. Думки були різними. Питання розв'язалося з приїздом до монастиря батька ієромонаха Димитрія – Георгія Кеміня, який запропонував під монастир свою землю на сході села Іза в урочищі Карпутлаш. На зборах ченці прийняли цю пропозицію, і будівництво Свято-Миколаївського монастиря розпочалося.

У монастирській касі налічувалось приблизно 35 тисяч чеських крон, а по кошторису на будівництво потрібно було 135 тисяч. Ігумен Матфей звернувся до парафіяльних ієромонахів, і в касу надійшло ще 40 тисяч. Деякі кошти надіслали парафіяни, а ще було взято позику у банку.⁹

Про о. Матфея в архівних матеріалах є така інформація. В миру Вакаров Василь Степанович народився 1888 року в селі Іза.¹⁰ В 1911-1914 роках пройшов спеціальні пасторські курси в Свято-Онуфріївському монастирі присілку Яблочко Холмської губернії.¹¹ У 1913 році в Константинополі пострижений у монахи. 29 червня 1925 року о. Матфея возвели в сан архімандрита,

Слухачі пастирських курсів для православного духовенства.

У центрі – єпископ Дамаскин. 1933 р.

він розробив новий статут, який 31 серпня 1925 року було прийнято монастирською братією.

У 1927 році розпочалося будівництво другого житлового корпусу, а при ньому й зимової церкви на честь Івана Предтечі.

Православний монастир в Ізі в 30 рр. забезпечував за помірними цінами церкви та монастирі краю іконами, плащеницями, чашами, позолоченими хрестами, кадильницями, книгами релігійного змісту. Тут діяла також кравецька майстерня, яка виготовляла рясни, підрясники та інші речі.¹²

З 7 серпня по 2 вересня 1933 року при монастирі проходили 2 тижні курси для духовенства Сербської юрисдикції. Слухачі були розділені на 2 групи. На цих курсах читалися лекції з таких предметів: пастирське богослов'я, катехізис з методикою, літургія, церковне право, ведення метрик і громадянське законодавство по заключенню шлюбів, садівництво, адміністрація. На курсах викладали сербські богослови, під керівництвом єпископа Дамаскіна.¹³ Подібні курси діяли також в 1935-1937 роках.

27 вересня 1936 року в день свята Хреста Господнього в монастирі відбулося освячення храму в честь Успенія Божої Матері. Хоч храм існував ще з 1925 року, але до цього дня мав тимчасовий характер. Завдяки старанням о. Алексія і о. Матфея храм продовжили, переробили всі вікна, зробили новий обширний олтар і різьблений іконостас. Освячував храм єпископ Дамаскін, який прибув за день до свята і відслужив Всеночне з архімандритом Алексієм, Матфеем, Амфілохієм, старцем ієросхимником о. Кассіаном.¹⁴

У червні 1937 року в Свято-Миколаївський монастир приїхав з Парижу письменник А. П. Ладинський, який потім згадував про о. Алексія як про людину, яка дістала за своє сподвижництво із рук російського царя Миколи II золотий наперсний хрест і про яку говорили з трибун парламентів.¹⁵

На початку літа 1944 року при монастирі відбулася нарада православного духовенства Закарпаття. Нарада була скликана адміністратором Мукачівської єпархії ігуменом Феофаном Сабовим, за наказом начальника Марамороського округу Ду-

Архімандрит Алексій (Кабалюк; у центрі) з молодими православними місіонерами. Третій зліва – о. Матфей (Вакаров), третій справа – о. Амфілохій (Кемін) та члени Духовної Консисторії. 30-і рр. XX ст.

динського. Нараду вів керівник угорської контррозвідки Марамороського округу підполковник Айклер. Тут присутні радник адміністратора єпархії о. Матфей, голова консисторії о. Алексій, усього 60 чоловік.¹⁶

У 1947 році на 70 році життя помер о. Алексій.¹⁷ Його було поховано на кладовищі Свято-Миколаївського монастиря.¹⁸

На 1944 рік кількість монахів Ізького монастиря сягала 39 чоловік. Але при монастирі проживало лише 16, з них: 1 архімандрит, 1 ієромонах, 4 диякони, 2 мантийні монахи і 8 послушників. Решта монахів знаходилась на таких приходах: 4 духівники жіночих монастирів і скитів у Липчі, Драгові, Копашневі, Чумалеві, вісімнадцять приходських настоятелів, один архідиякон при архієреї.¹⁹

У 1950 році було куплено великий тритонний дзвін за 20 тисяч карбованців.²⁰

За час свого існування з монастиря вийшло 40 ієромонахів, архієпископ Савва, митрополит Всієї Чехословаччини Дорофей. Декілька монахів з Ізького монастиря переселилися на Святу гору Афон, де і поховані. Зокрема, монах із села Нанкове Дранко Іоанн залишив свого 15-річного сина під опікою о. Матфея, переселився на Афон і звідти надсилав для монастиря релігійну літературу і гроші. Його син Йосиф згодом став священником і служив в різних православних приходах Закарпаття.

У монастирі в великій дзвіниці на один олтар знаходилась ікона Божої Матері “Акафисна”, яка була привезена з Антіохії.

У 1950 році в монастир вступив Алмашій М. В. з села Завидово Мукачівського району.²¹

У 1951 році послушником був також прийнятий Доля І. Д. з села Нанкове Хустського району.²² З Москви з вищого духовного училища у цьому ж році повернувся ієромонах Кирил (Мучичка).²³ За віком більшість монахів були за 41 рік, віковий розподіл у 1950 році виглядав приблизно так:

кількість років	до 18 р.	з 19 до 40 р.	з 41 до 55 р.	за 55	усього
кількість чол.	2	13	19	4	38

Маючи 11 га землі, з яких 6 га ріллі, 2 га під забудовами, 2 га лісу, 1 га луку, 24 ченці займалися землеробством і домашнім господарством. Вони мали такий середній урожай: кукурудзи 30 ц, жита 20 ц, картоплі 110 ц, вівса 3 ц, сіна 30 ц.²⁵ Монахи придбали 2 швейні машини.²⁶

У 1951 році було прийнято положення єпископа Нестора про порядок управління монастирями, яким користувався й Ізький монастир.²⁷

Прибутки монастиря у такі роки складали:

1949 р. – 14593 крб. 1954 р. – 34446 крб.
1950 р. – 11395 крб. 1955 р. – 13347 крб.²⁸

У 1953 році помер о. Матфей (Вакаров), його поховано на монастирському кладовищі біля о. Алексія.²⁹ Новим настоятелем обрали о. Антонія (Волощука), що був до того настоятелем приходу в селі Горінчево.³⁰ Народився він 1900 року в Нанкові. Закінчив 4 класи гімназії. У монастир вступив у 1924 році і 1926 року його постригли в монахи.³¹

На середину 1950-их років ченці збудували такі споруди:

- 1) церкву із цегли 8 на 21 м кв.;
- 2) корпус із цегли, добудований до церкви, 18 на 10 м кв., на 12 кімнат;
- 3) корпус із цегли, 24 на 10 м кв., з 6 кімнат, кухні, трапезної, столової і зимової церкви;
- 4) корпус із цегли, 12 на 6 м кв., з 4 кімнат. До нього була добудована кладова, возарня, хлів;
- 5) хлів, 7 на 6 м кв., добудова для возів та сінник;
- 6) будинок із дерева, 6 на 9 м кв., з 2 кімнат;
- 7) каплицю із цегли, 5 на 7 м кв., для богослужіння під час великих свят.³²

*Братія Св.-Миколаївського та Св.-Троїцького чоловічих монастирів.
Знизу в другому ряду сидять зліва направо – диякон Андронік,
ігумен Мирон, архімандрит Арсеній, архієпископ Празький Дорофей,
о. Макарій, о. Савва. Іза, 1958 р.*

У 1955 році ігумен Антоній відмовився від посади настоятеля і його було призначено настоятелем приходу в Нижні Селища.³³ На цю посаду обрано архімандрита Арсенія (Зейкан), що був духівником жіночого монастиря в Липчі. Монастир був обкладений грошовими та натуральними податками. Так 1954 року було здано державі 600 кілограм зерна та 119 кілограм м'яса.

³⁴ У 1958 році сплачено грошових податків на суму 19450 крб.³⁵

На виконання постанови Ради Міністрів СРСР від 16 жовтня 1958 року № 1159 “Про монастирі в СРСР” і Постанови Ради Міністрів УРСР “Про монастирі УРСР” та рішення №626 виконкому Закарпатської обласної ради від 17 листопада 1958 року “Про православні монастирі” виконком Хустської районної ради від 13 грудня 1958 року прийняв рішення №303, за яким встановлювалося землекористування православним монастирям у визначеному розмірі, зайві землі передавали колгоспам району.³⁶

Зокрема, Свято-Миколаївському чоловічому монастирю із площі 22,26 га землі залишити 1 га. 21,26 га було передано колгоспу ім. Мічуріна села Ізи.³⁷

Другий пункт рішення № 303 постановив затвердити комісію для вилучення земель у складі: голова комісії – Рушак М. М. (секретар райвиконкому); члени комісії: Мар’янович П. С. (завфінвідділом); Капуста (старший землеупорядник райсільгоспінспекції); Довжанин (заввідділом по будівництву в колгоспах); Джумурат (начальник бюро техінвентаризації);

3) зобов’язувалося бюро техінвентаризації до 15 грудня 1958 року провести інвентаризацію та оцінку, поверхові плани з будівель, якими користуються монастирі та скити;

4) зобов’язувалося заввідділом колгоспного будівництва проводити роботи при монастирях лише за дозволом райвиконкому;

5) доручалось фінвідділу:

а) укласти з монастирями договір на користування націоналізованими та муніципальними будівлями (крім церков), що є на території монастирів;

б) заборонити монастирям застосовувати найману працю в кустарних майстернях і для обробітку землі;

в) секретарю райвиконкому Рушак М. М. до 1 лютого 1959 року вивчати питання про можливість скорочення кількості монастирів та скитів на території Хустського району.³⁸

Через декілька місяців Хустський райвиконком прийняв рішення про необхідність скорочення монастирів та скитів на території Хустського району.³⁹ Зокрема, закрити Свято-Миколаївський монастир з причин неправдивих звинувачень.⁴⁰ Монахів переводили в один із монастирів області за межі району. Приміщення передавалось колгоспу ім. Мічуріна.

На початку 1990 року на місце, де колись діяв Свято-Миколаївський чоловічий монастир, в село Іза-Карпутлаш починають повертатися монахи. У 1991 році монастир повернуто Православній церкві. Лікарню-тубдиспансер обіцяли через невели-

кий час перевести на інше місце. На свято Петра і Павла 1991 року в каплиці була відслужена перша літургія, яку очолив архімандрит Спиридон (Форкавець), який був насельником монастиря ще до закриття⁴¹. Монахи проживали в невеличкому будиночку, де були два архімандрити, три ієродиякони, шість ієромонахів та чотирнадцять послушників. Для проведення богослужінь ченці обладнали дві кімнати⁴².

У травні 1991 року у зв'язку з святкуванням 1100-річчя утвердження християнства на Закарпатті з 18 по 22 травня в області перебував голова УПЦ-МП митрополит Київський і вся України Філарет (Денисенко), у цей час він відвідав і монастир в Ізі.⁴³

*Братія Св.-Миколаївського чоловічого монастиря с. Іза-Карпутьлаш.
Поч. 90 рр. XX ст.*

29 лютого 1992 року на монастирському кладовищі відбулося поховання архієпископа Полтавського і Кременчуцького Савви (в миру – Олександр Іванович Бабинець), який починав свій чернечий шлях в Ізькому монастирі⁴⁴ і заповів поховати себе саме тут. На похованні було присутньо близько 800 чоловік з багатьох приходів Закарпаття.

14 березня 1992 року були зібрані підписи і відіслано лист на ім'я Президента України Л. М. Кравчука з проханням дозволити відкрити православний монастир. 17 березня 1992 року

прийшла задовільна відповідь.⁴⁵ 27 березня 1992 року ченці подали заяву до Ізької сільської ради щодо отримання земельної ділянки у розмірі 0,50 га.

У квітні 1992 року Уповноваженій у справах релігії при Хустській райдержадміністрації Вааповій І. В. передали підписи активістів, що вимагали відновити монастир.

6 травні 1992 року о. Михайл, настоятель Успенської церкви в Ізі, освятив ділянку в 0. 50 га на території колишнього монастиря. На це місце почали звозити будівельний матеріал.

У червні 1992 року Хустська райдержадміністрація прийняла рішення зареєструвати православну общину в селі Іза-Карпутлаш як приход.⁴⁶ У місті Ужгород ченцям видали Статут православного приходу, але віруючі вимагали зареєструвати цю общину як православний монастир.

У цьому ж місяці архімандрит Спиридон (Форковець) – духівник Іоанно-Богословського жіночого монастиря в селі Копашнево відслужив першу панахиду за померлими: архієпископом Саввою, архімандритом Алексієм, Матфеєм та всіма померлими братами.⁴⁷

18 червня 1992 року із Троїце-Сергієвої Лаври привезли проект Покровського храму, за яким будувалася церква Святого Миколая при монастирі.

Єпископ Мукачево-Ужгородський Євфимій своїм наказом призначив 6 серпня 1992 року настоятелем монастиря архімандрита Стратоніка.⁴⁸ Він народився 24 вересня 1936 року в селі Копашнево в сім'ї Василя Легача та Божко Олени.⁴⁹ У 1955 році вступив послушником в Свято-Троїцький чоловічий скит в Городилові. Після військової служби у 1957 році повертається знову у скит.⁵⁰ Після закриття монастирів подається до Почаївської Лаври, де його у 1960 році постригають в рясофор. У 1961 році з Вільнюса у Почаївську Лавру прийшло запрошення на диякона. о. Стратоніка 27 грудня 1961 року направляють у Віленський Свято-Духівський монастир.⁵¹ У 1962 році його постригають в ієродиякони. Тут отець Стратонік прожив близько 20 років. Але за станом здоров'я з власного бажання його переводять в Ялту, де він служить при соборі.

27 вересня 1992 року брати Олексій і Юрій Грицаки із Нанкова виготовили хрест, монах Вассіян та послушник Алексій встановили його біля дороги.⁵²

У жовтні 1992 року протягом 4 днів було збудовано із дерева каплицю Святої Богородиці. Її освячено 4 жовтня. Перший

постриг у каплиці прийняв послушник Олександр, його було пострижено в рясофор з іменем Алексій єпископом Мукачівським і Ужгородським Євфимієм.⁵³ Під час церемонії були присутні віруючі із Нанкова, Ізи, Копашнева, Хуста, Горінчева, Липчі, Стеблівки, Іршави, Виноградова.

З 15 листопада 1992 року почався збір пожертвувачів. Закуплено будматеріали: 6 ящиків цвяхів в кооперативі “Салдобош”, 40 м куб. дощок в лісокомбінаті смт. Тересва.

21 листопада 1992 року монахи й віруючі християни силою увійшли в будинок культури лікарні і через деякий час поставили там раніше виготовлений іконостас, відслужили вечірню, молебень і псалтир. Зразу ж з боку тубдиспансеру до районного суду на чоловічий монастир поступила позовна заява, у якій йшлося про захоплення монахами майна лікарні.⁵⁴

У 1993 році кількість ченців зменшилася до 8 чоловік.⁵⁵

20 березня 1994 року закладено перший камінь храму на честь Святого Миколая. Архімандрит Стратонік і протоієрей Николай освятили місце під будівництво церкви. Монахи зайняли двоповерхову будівлю адмінкорпусу та овочесховище для потреб монастиря. Церква розпочалася будуватись за 7 метрів від лікарні, що заборонялось відповідними органами. З цього приводу за самовільне будівництво споруди Хустською РДА до наставника монастиря о. Стратоніка було застосовано адміністративні стягнення у вигляді штрафу.

28 липня 1994 року арбітражний суд Закарпатської області виніс постанову під № 25/1: зобов'язати монастир звільнити двоповерховий будинок з 8 кімнат та овочесховище підвального типу, які належать тублікарні; зобов'язати монастир звільнити незаконно зайняті землі 2,5 га, надані в користування тублікарні, в тому числі землю, на якій розпочато самовільне будівництво церковної споруди.⁵⁶

Звичайно ж монахи не виконали рішення суду і продовжили будівництво соборного храму. Будівництво завершилося аж у 1998 році. Церква споруджена у стилі російських храмів, дзвіницю над головним входом вкриває видовжене шатро, а на перехресті головного приміщення зведено велику баню на могутньому барабані, по боках 4 малі бані.⁵⁷

3 травня 1994 року на Свято Іверської ікони Божої Матері в монастир прибув єпископ Євфимій. Він нагородив активістів руху за відродження монастиря нагородами. 12 липня 1994 року єпископ Євфимій на Свято Петра і Павла освятив

фундамент майбутнього храму в честь Іверської ікони Божої Матері.⁵⁸

28 липня 1994 року на Свято князя Володимира в монастир прибули судді обласного арбітражного суду щодо вчинення монахами перепон лікуванню хворих. Вирішили повернути приміщення лікарні монастирю поетапно, протягом декількох років.

27 квітня Ганна Уварова привезла з Троїце-Сергієвської Лаври освячену Смоленську ікону Божої Матері і вручила її о. Матфею.⁵⁹

28 квітня 1995 року місцева влада дозволила монахам проживати на другому поверсі лікарні.

1 червня 1996 року монастир відвідав голова УПЦ-МП Володимир (Сабодан). Його супроводжували архієпископ Херсонський і Таврійський Іларіон (Шукало) та секретар Київської митрополії протоієрей Віталій (Косовський).⁶⁰

У 1997 році у зв'язку з святкуванням року о. Алексія (Кабалюка) в області, при монастирі була проведена літургія, святкування також відбулося в смт. Ясіня, на батьківщині о. Алексія.

За 1995-1998 роки будівництво храму велось швидкими темпами. Монахи полагодили сараї, склади, дрібні підсобні приміщення. Закуплено богослужєбну літературу, одяг для ченців, ікони, меблі, сільськогосподарську техніку, отримано 12 га землі і саду.

19 грудня 1998 року єпископ Хустсько-Виноградівський Іоанн возвів в сан ігумена ієромонаха Матфея.

У 1999 році на кладовищі монастиря були віднайдені мощі о. Алексія (Кабалюка). Братія вирішила добиватися канонізації та перетворення монастиря в Лавру.

Після Пасхальних днів 1999 року у монастир прибув Предстоятель Чехословацької Православної церкви митрополит Дорофей.⁶¹ Йому відводиться значна роль у відродженні монастиря. Народився о. Дорофей (в миру Дмитро Філіп) 20 жовтня 1913 року в Нанкові. Закінчив 8 класів народної школи. У 1938 році вступив у Ізький монастир, де у 1939 році пострижений у монахи.⁶² У 1951 році духівник Мукачівського монастиря. 32 роки очолював єпархію в Празі.⁶³ Помер у 2000 році.

У 1997 році з Загорська приїхав в Ізу архімандрит Леонід (Легач) – рідний брат о. Стратоніка. В Загорську він служив настоятелем собору та викладав у духовній семінарії, був кандидатом богословських наук. Після важкої хвороби, у віці 50 років,

помер 1 грудня 2000 року і похований на братському кладовищі.

Указом № 56 від 20. 02. 1998 року єпископ Мефодій призначив архімандрита Стратоніка головою ради старійшин чернечої братії Хустсько-Виноградівської єпархії та благочинним всіх монастирів єпархії.⁶⁴

21 жовтня 2001 року в Ізький монастир прибув Предстоятель Української Православної Церкви митрополит Володимир (Сабодан).⁶⁵ У цей день відбулася канонізація о. Алексія (Кабалюка). У ній взяло участь багато священнослужителів та мирян.

16 липня 2001 року головний лікар Хустської центральної районної лікарні В. М. Роман повідомив, що за останні роки Хустською РДА проводився пошук альтернативної будівлі для переведу тублікарні. Але відповідного приміщення не знайдено на території району. Виходячи із ситуації, що склалася та враховуючи необхідність задовольнити конституційне право релігійних громад на існування та подальший розвиток, можливе наступне вирішення даної проблеми: територія, на якій розміщені тублікарня та монастир, дозволяє обом закладам прогресуюче розвиватися і співіснувати. Для цього необхідно розмежувати територію (земельну ділянку) окремо для тубдиспансеру, окремо для монастиря. Встановити огорожу для обмеження контакту між хворими та прихожанами. Звільнити захоплені в 1999 році палати тублікарні та розмежувати електро- та водопостачання, тепло та каналізаційні мережі.

У березні 2001 року архімандрита Стратоніка було знято єпископом Іоанном з посади настоятеля Свято-Миколаївського монастиря і призначено духівником жіночого монастиря в Липчі.⁶⁶

Настоятелем призначено архімандрита Вассіана (Поп).⁶⁷

Згідно з Указом Президента України від 21 березня 2002 року “Про невідкладні заходи щодо остаточного подолання негативних наслідків тоталітарної політики колишнього СРСР стосовно релігій та відновлення порушених прав церков і релігійних організацій”⁶⁸ було прийнято розпорядження голови Закарпатської обласної адміністрації Різака І. М. від 11 листопада 2002 року “Про заходи щодо остаточного подолання негативних наслідків тоталітарної політики колишнього СРСР стосовно релігії та відновлення порушених прав церков і релігійних організацій області”.⁶⁹

У розпорядженні затверджено план щодо остаточного подолання негативних наслідків тоталітарної політики:

– вивчити питання про долю колишніх культових споруд і церковних приміщень та майна;

– подати пропозиції облдержадміністрації щодо механізму передачі у користування релігійним організаціям частини церковної атрибутики, літератури і документів, що зберігаються у музейних запасниках та архівах;

– узагальнити та подати ОДА інформацію про культові об’єкти, які використовуються не за призначенням і підлягають поверненню релігійним організаціям;

– подати ОДА пропозиції щодо подальшого використання культових об’єктів.

Для виконання цього плану створено регіональну комісію з підготовки пропозицій щодо відновлення церков і релігійних організацій, які були порушені за часів режиму СРСР, у такому складі: голова комісії – Рогач І. М. (заступник голови ОДА), заступник – Грицак О. Ю. (начальник відділу в справах релігії ОДА), члени комісії: Делеган М. В. (директор ДАЗО), Йовжій С. С., Качур Б. М.

На основі цього розпорядження відділом у справах релігії при ОДА надіслано лист на ім’я голови Хустської РДА Горби М. І. від 12 листопада 2002 року.⁷⁰ У ньому зазначалося, що згідно з пунктом 1. 3. “Розпорядження голови ОДА” необхідно подати узгоджені з керівниками релігійних організацій конкретні пропозиції щодо таких культових споруд, які використовуються не за призначенням і підлягають поверненню, а саме корпус монастиря УПЦ села Іза (Карпутлаш).

У зв’язку з цим листом укладено договір – угода на тимчасове спільне функціонування тубдиспансеру та Свято-Миколаївського чоловічого монастиря⁷¹ від 13. 07. 2001 року.

Районний тубдиспансер в особі голови лікарні Грабана Михайла Андрійовича, який діє на підставі “Положення про лікувальний заклад” і Свято-Миколаївський чоловічий монастир с. Іза (Карпутлаш) в особі настоятеля Вассіяна, який діє на підставі “Статуту”, підписали угоду, за якою сторони домовилися про тимчасове спільне функціонування районного тубдиспансеру і монастиря на земельній ділянці в селі Іза-Карпутлаш Ізянської сільської ради до вирішення питання переведення тубдиспансеру в інше місце. Сторони зобов’язуються не перешкоджати одна одній в здійсненні своїх функціональних повноважень, передбачених “Положенням” та “Статутом” і використовувати

*Монастирська церква
Святого Миколая.
2004 р.*

наявні приміщення в тих межах, що склалися на час підписання угоди.⁷²

У 2002 році в монастирі проживало 17 чоловік.⁷³

На теперішній час у монастирі в селі Іза ведеться розпис стін, який виконує В. Якубець, іконостас виготовив М. Росада.

На 2003 рік в монастирі проживало чотири архімандрити, два ігумени, два ієромонахи, один інок, два диякони, п'ять послушників. Обов'язки строго поділені між братами монастиря. Благочинним є ігумен Матфей, ризничним (відповідальним за церкву) – ієромонах Миколай, економ – ігумен Адріан.

У 2002 році було побудовано невеликий будиночок, у якому розміщена ванна кімната, келія для кухаря, кладовка. Ведеться будівництво великої трапези.

17 квітня 2001 року монастир відвідав єпископ Хустсько-Виноградівський Іоанн, він очолив Божественну літургію, за якою возвів намісника Свято-Іоанно-Предтечинського чоловічого монастиря села Бедевля ігумена Йова (Стець) в сан архімандрита. Намісник монастиря архімандрит Вассіан (Поп) отримав орден Святого князя Володимира, ієромонах Адріан (Малета) та ієромонах Миколай (Шестак) – медалі “Різдво Христове 2000”.⁷⁴

Монахи ведуть господарство, утримують корови, свині, кури, вирощують картоплю, кукурудзу, квасолю.

Відпусти в монастирі: 7 квітня – Благовіщення Пресвятої Богородиці; 22 травня – Іверської ікони Божої Матері; 19 грудня – Святого Миколая; 12 липня – Святих апостолів Петра і Павла; 27 вересня – Преподобного Алексія Карпаторуського; 22 листопада – ікони Божої Матері “Скоропослушниця”.

У монастирі святкують день Алексія Карпаторуського згідно з постановою Священного Синоду УПЦ під головуванням митрополита Володимира (Сабодана).⁷⁵ До мощей о. Алексія приходять кожного дня велика кількість паломників. Зокрема, 11 червня 2002 року на свято Луки Кримського архієпископ Празьких і Чеських земель Христофор, разом із паломниками відвідав монастир, де поклонився мощам о. Алексія.⁷⁶

6 липня 2002 року єпископ Іоанн передав ікону з частинками мощей о. Алексія в Свято-Пантелеймонівський монастир на Святій горі Афон.⁷⁷

Братія Св.-Миколаївського чоловічого монастиря. 2004 р.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

РОЗДІЛ II

Свято-Миколаївський чоловічий монастир в с. Іза-Карпутлаш

1. Данко О. Православна церква на Закарпатті. – С. 167.
2. Жирош І. Подвижники віри //Старий Замок. – 2002. – 13 червня . – С. 13.
3. Пекар А. Вказ. праця. – С. 112.
4. Игумен Гавриил (Кризина). Указ. соч. – С. 127.
5. Данко О. Політика ЧСР супроти православних на Закарпатті в 1919-1939 рр. – С. 140.
6. О православном монастыре в Карпатской Руси //Церковная правда. – 1925. – февраль. – С. 14
7. Игумен Гавриил (Кризина). Житіє схиархімандрита Алексія (Кабалюка). – С. 8.
8. Палінчак М. Із історії православного руху на Закарпатті в 20-30 рр. //Християнська Родина. – 1996. -5грудня. – С. 3.
9. Пагиря В. Вказ. праця. – С. 53.
10. ДАЗО. – Ф. Р. – 1490. – Оп. 4 д. – Спр. 24. – Арк. 11.
11. Там само. – Арк. 72.
12. В Свято-Николаевском Православном русском монастыре при с. Иза //Православный Русский Календарь на 1930 г. – Владимирова-на-Словенску. -1929
13. Игумен Гавриил (Кризина) Указ. соч. – С. 71.
14. Церковное торжество в Свято-Николаевском монастыре //Православный Карпаторусский вестник. – Ужгород. – 1936. – №3-4. – С. 13
15. Разгулов В. “Русский парижанин” на Подкарпатской Руси //Единство-плюс – 1993. – 11 грудня. – С. 4.
16. Таємне стає явним. – С. 7.
17. Список и точное описание братии ... – С. 1.
18. Халус П. Вказ. праця. – С. 5.
19. ДАЗО. – Ф. Р. – 1490. – Оп. 4 д. – Спр. 24. – Арк. 7.
20. Краткая история Свято-Николаевского мужского монастыря... – С. 6.
21. ДАЗО. – Ф. Р – 1490. – Оп. 4 д. – Спр. 24. -Арк. 13.
22. Там само. – Арк. 12.
23. Там само. – Арк. 38.
24. Там само. – Арк. 2
25. Там само. – Арк. 4
26. Там само. – Арк. 5
27. Там само. – Спр. 17. – Арк. 43.

28. Там само. – Спр. 24. – Арк. 2
29. Там само. – Спр. 24. – Арк. 39.
30. Там само. – Арк. 11.
31. Там само. – Арк. 11.
32. Там само. – Арк. 3.
33. Там само. – Арк. 33.
34. Там само. – Арк. 35.
35. Там само. Ф. Р. – 544. – Оп. 3. – Спр. 22. – Арк. 5
36. Там само. – Ф. Р – 135. – Оп. 1. – Спр. 295. – Арк. 189.
37. Там само. – Арк. 200
38. ДАЗО. – Ф. Р – 135. – Оп. 1. – Спр. 295. – Арк. 189.
39. Там само. – Ф. Р – 544. – Оп. 3. – Спр. 22. – Арк. 7.
40. Там само. – Ф. Р – 135. – Оп. 1. Спр. 312. Арк. 34.
41. Святині Хустської єпархії. Свято-Миколаївський чоловічий монастир в селі Іза-Карпутлаш //Єпархіальні вісті. – 2001. – грудень. – С. 4.
42. Барбіл Б. Блаженіший Дорофей //Срібна Земля. – 1997. – 28 квітня. – С. 13.
43. Відродження монастиря //Закарпатська правда. – 1991. – 1 червня. – С. 1.
44. Хроніка церковних подій //Єпархіальний вісник. – 1992. – березень-квітень. – С. 8.
45. Краткая история Свято-Николаевского мужского монастыря ... – С. 9.
46. Там само. – С. 10.
47. Краткая история Свято-Николаевского мужского монастыря... – С. 11
48. Особистий архів архімандрита Стратоніка. – С. 1
49. Там само. – С. 2
50. ДАЗО. – Ф. Р. 1490. – Оп. 4 д. – Спр. 22. – Арк. 52
51. Особистий архів архімандрита Стратоніка. – С. 3
52. Краткая история Свято-Николаевского мужского монастыря ... – С. 12
53. Там само. – С. 13
54. Бахно В. Монастир проти лікарні //Закарпатська правда. – 1994. – 12 листопада. – С. 4
55. Мигович І. Релігія і церкви в нашому краї. – Ужгород, 1993. – С. 87.
56. Лист головного лікаря Хустської центральної районної лікарні Романа В. М. від 16. 07. 01 р. до голови Хустської РДА Горби І. М. та начальника управління охорони здоров'я Рогача І. М. //Архів відділу у справах релігій при Хустській РДА.
57. Сирохман М. Церкви України. Закарпаття. – С. 786
58. Краткая история Свято-Николаевского мужского монастыря... – С. 14.
59. Там само. – С. 15.

60. Игумен Гавриил (Кризина) Указ. соч. – С. 118.
61. Триумф православия на Подкарпатской Руси...
62. ДАЗО. – Ф. Р. – 1490. – Оп. 4 д. – Спр. 24. – Арк. 12.
63. Барбіл Б. Блаженніший Дорофей... – С. 13.
64. Особистий архів архімандрита Стратоніка. – С. 4.
65. Предстоятель УПЦ митрополит Володимир канонізував першого русинського Святого-схиархімандрита Алексія. – С. 1.
66. Особистий архів архімандрита Стратоніка. – С. 567.
67. Хустско-Виноградовская єпархія // <http://www.ruthengazeta.narod.ru./huser.htm>.
68. Указ Президента України // Духовна криниця Карпат. – 2002. – травень. – С. 3.
69. Розпорядження голови Закарпатської ОДА Різака І. М. від 11. 11. 02...
70. Лист голови управління у справах релігій при Закарпатській ОДА Грицак О. Ю. на ім'я голови Хустської РДА Горби М. І. від 12. 11. 02 під №481 // Архів відділу у справах релігій при Хустській РДА.
71. Договір-угода на тимчасове спільне функціонування від 13. 07. 2001 // Архів відділу у справах релігій при Хустській РДА.
72. Договір-угода про тимчасове спільне функціонування ...
73. Православна церква сьогодні // Духовна криниця Карпат. – 2002 . – лютий. – С. 2.
74. Хроніка церковних подій // Єпархіальні вісті. – 2001. – травень. – С. 3.
75. Виписка з журналу № 32 Засідання Священного Синоду УПЦ від 21 грудня 2001 р. // Єпархіальні вісті. – 2002. – №1 (січень). – С. 4.
76. Хроніка церковних подій // Духовна криниця Карпат. – 2002. – №4. – С. 2.
77. Там само. – С. 2.